

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Vývoj ekologického zemědělství v ČR a koncept Organic
3.0**

Barbora Dvořáková

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Barbora Dvořáková

Hospodářská politika a správa
Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Vývoj ekologického zemědělství v ČR a koncept Organic 3.0

Název anglicky

Organic farming development in the Czech Republic and the concept Organic 3.0

Cíle práce

Ekologické zemědělství se v Evropě úspěšně rozvíjelo od počátku 90. let 20. století. Za tuto dobu se z něj stala nejvíce úspěšná alternativa k průmyslovému způsobu produkce a spotřeby potravin. Po několika desetiletích jeho vývoje se však ukazuje, že sektor na druhou stranu vykazuje řadu dlouhodobých problémů, jako např. nízký podíl ekologicky obhospodařované půdy, nízká spotřeba potravin a složitý systém certifikace. Současně s tím se objevují nové globální výzvy, které zřejmě vyžadují rozsáhlejší změny z hlediska fungování celého sektoru.

Účelem této práce je poskytnout pohled do diskuse týkající se reformy ekologického zemědělství s využitím konceptu Organic 3.0. Cílem práce je přispět s odpovědí na otázku, do jaké míry je koncept Organic 3.0 aplikovatelný v českém prostředí a jak může tento koncept podpořit rozvoj českého ekologického zemědělství.

Metodika

Práce obsahuje případovou studii. Její přesné zaměření bude určeno po vytvoření teoretického rámce bakalářské práce. Případová studie bude vycházet z analýzy kvantitativních a kvalitativních dat.

Doporučený rozsah práce

30-40 normostran

Klíčová slova

biopotraviny, dotace, společná zemědělská politika, spotřebitelé

Doporučené zdroje informací

- ARBENZ, Markus, David GOULD a Christopher STOPES, 2016. Organic 3.0: for truly sustainable farming and consumption [online]. Bonn [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: https://www.ifoam.bio/sites/default/files/2020-03/summary_organic3.0_web_1.pdf
- FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS, 2013. FAO Statistical Yearbook 2013: World Food and Agriculture. Rome. ISBN 978-92-5-107396-4.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2019. Ročenka 2018: Ekologické zemědělství v České republice [online]. [cit. 2020-06-02]. ISBN 978-80-7434-536-4. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/643739/Rocenka_ekologickeho_zemedelstvi_2018_WEB.pdf
- THORSTEN, Arnold. Organic Agriculture 3.0: The Story of "Yet Another Debate": About The Future of Organic Agriculture [online]. 2019 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.organiccouncil.ca/organic-agriculture-3-0-the-history-of-yet-another-debate-about-the-future-of-organic-agriculture/>
- URBAN, J. – ŠARAPATKA, B. *Ekologické zemědělství : učebnice pro školy i praxi. I. díl, Základy ekologického zemědělství, agroenvironmentální aspekty a pěstování rostlin*. Praha: MŽP, 2003. ISBN 80-7212-274-6.
- ZÍDEK, Tomáš. Postavení ekologického zemědělství v České republice a jeho vývoj od roku 1990 [online]. 1999 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/107638>
-

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Mgr. Ing. Lukáš Zagata, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 4. 3. 2021

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 3. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Vývoj ekologického zemědělství v ČR a koncept Organic 3.0" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13.3.2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Mgr. Ing. Lukášovi Zagatovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, za cenné rady, za odborné a vstřícné vedení, které mi při zpracování poskytl. Dále bych ráda poděkovala všem zúčastněným respondentům, kteří mi poskytli rozhovor.

Vývoj ekologického zemědělství v ČR a koncept Organic 3.0

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá tématem ekologického zemědělství a jeho vývojem v České republice. Teoretická část zahrnuje vymezení pojmu ekologického zemědělství, jeho vývoj v České republice po demokratických změnách v roce 1989 a zaobírá se také jednotlivými Akčními plány stanovenými na určitá časová období. Dále se práce věnuje aktuálním problémům, kterým ekologické zemědělství v České republice čelí. Poslední kapitola teoretické části práce se zabývá novým organickým konceptem Organic 3.0, jehož cílem je zajištění trvale udržitelného rozvoje. Praktická část bakalářské práce je založena na kvalitativní analýze dat. Kvalitativní analýza byla realizována na základě řízených polostrukturovaných rozhovorů s ekologickými zemědělci zabývajícími se živočišnou produkcí v Ústeckém kraji. V rámci rozhovorů byly hledány odpovědi na otázky týkající se aktuální situace ekologického zemědělství v Ústeckém kraji, aby bylo následně možné přispět s odpovědí na otázku, zda je koncept Organic 3.0 aplikovatelný v českém prostředí. Na základě analýzy dat lze dojít k závěru, že je možno tento nový koncept v českém prostředí implementovat, avšak bude třeba provést individuální a institucionální změny.

Klíčová slova: biopotraviny, dotace, Společná zemědělská politika, spotřebitelé

Organic farming development in the Czech Republic and the concept Organic 3.0

Abstract

This bachelor thesis analyses the topic of organic farming and its development in the Czech Republic. The theoretical part includes the definition of organic farming, its development in the Czech Republic after the democratic changes in 1989 and it also deals with Action Plans set for individual time periods. Furthermore, the thesis deals with issues faced by organic farming in the Czech Republic. The last theoretical chapter deals with the new organic concept Organic 3.0, which aims to ensure sustainable development. The empirical part is based on qualitative data analysis. Qualitative analysis was carried out on the basis of semi-structured interviews with organic farmers engaged in animal production in the region of Ústí nad Labem. The interviews sought answers to questions concerning the current situation of organic farming in the region of Ústí and Labem, so it was subsequently possible to contribute with an answer to the question of whether the Organic 3.0 concept is applicable in the Czech environment. Based on the analysis of data, it can be concluded that it is possible to implement this new organic concept in the Czech environment, but it will be necessary to make individual and institutional changes.

Keywords: organic food, subsidies, common agricultural policy, consumers

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika.....	14
3 Teoretická východiska	15
3.1 Podstata ekologického zemědělství.....	15
3.2 Počátky ekologického zemědělství v ČR.....	16
3.3 Současné trendy a související problémy	20
3.3.1 Systém certifikace	20
3.3.2 Poptávka po bioproduktech.....	22
3.3.3 Podíl ekologicky obhospodařované půdy	22
3.3.4 Podpora ekologického zemědělství ze strany státu.....	23
3.4 Koncept Organic 3.0.....	24
4 Vlastní práce	30
4.1 Zajišťují přírodní podmínky Ústeckého kraje vhodné podmínky pro ekologické zemědělství?	30
4.1.1 Vedou zpětné certifikační kontroly k falsifikaci?	31
4.2 Jaké jsou hlavní prodejní kanály využívané ekologickými farmáři?	32
4.3 Musí odrůst pár generací, aby došlo ke změně pohledu na ekologické zemědělství?	36
4.4 Tkví problémy ekologického zemědělství Ústeckého kraje v historii?	38
4.4.1 Jaké jsou další problémy, se kterými se dle farmářů setkává začínající ekologický zemědělec?	39
5 Výsledky	41
5.1 Koncept Organic 3.0 v podmínkách ekologického zemědělství Ústeckého kraje	41
5.1.1 Problémy na trhu s půdou a nedostatečná podpora ze strany státu.....	42
6 Závěr.....	43
7 Seznam použitých zdrojů.....	45
8 Přílohy	50

Seznam obrázků

Obrázek 1 Biozebra (Loga pro ekologické zemědělství).....	21
Obrázek 2 Evropské logo (Loga pro ekologické zemědělství)	21

1 Úvod

Ekologické zemědělství se v České republice, potažmo v celém světě, stává stále větším trendem (Šejnohová, 2020, s. 12). S růstem životní úrovně společnosti roste i zájem lidí o kvalitu a nutriční hodnoty potravin, kvalitu půdy a ochranu životního prostředí (Vaňatová, 2019).

Rozvoj ekologického zemědělství v Evropě přišel na počátku 90. let 20. století. Ačkoliv má ekologické zemědělství nižší produktivitu než zemědělství konvenční, jeho dopady na přírodu jsou podstatně menší. Stejně jako klasické zemědělství plní i mimoprodukční funkce, především funkci environmentální a funkci sociální, čímž se stalo jeho velmi úspěšnou alternativou. Přestože je ekologické zemědělství šetrné k životnímu prostředí a dbá na udržitelný rozvoj, i tento typ zemědělství se potýká s řadou problémů, jakými jsou například složitý systém certifikace, nízký podíl obhospodařované půdy, nekorespondující nabídka a poptávka a nedostatek nových pracovních sil.

Řešením problémů, výzev a zavádění inovací do ekologického zemědělství na globální úrovni se zabývá mezinárodní organizace IFOAM (The International Federation of Organic Agriculture Movements). Ta v roce 2017 přijala nový organický koncept Organic 3.0, který má řešit stávající problémy a ekologické zemědělství posunout na vyšší úroveň. Ve své práci se budu touto reformou ekologického zemědělství zabývat a pokusím se přispět s odpovědí na otázku, do jaké míry je tento nový koncept Organic 3.0 aplikovatelný v českém prostředí, případně jak tento koncept může ovlivnit ekologické zemědělství v České republice.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Obecným účelem práce je zmapovat vývoj ekologického zemědělství v České republice a aktuální problémy, se kterými se současné ekologické zemědělství potýká. Zvláštní důraz dává práce na koncept *Organic 3.0*, jenž uvádí směr, jakým by se ekologické zemědělství na globální úrovni mělo dále ubírat, a reaguje tak na dosavadní slabé stránky současného modelu řízení ekologického zemědělství.

Specifickým cílem práce je na základě kvalitativní analýzy dat, získaných v rámci rozhovorů s ekologickými zemědělci Ústeckého kraje, charakterizovat současné ekologické zemědělství Ústeckého kraje, jeho příležitosti a problémy, a na základě toho přispět s odpovědí na otázku, za jakých podmínek lze ve stávajících podmínkách českého ekologického zemědělství aplikovat hlavní zásady nového konceptu *Organic 3.0*.

2.2 Metodika

Bakalářská práce zapojuje kvalitativní (interpretativní) přístup ke zkoumání předmětné problematiky. V rámci empirického studia je aplikována metoda případové studie. Data jsou sbírána prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory byly prováděny s vybranými ekologickými zemědělci, jejichž farmy se orientují na živočišnou produkci a současně se nachází na území Ústeckého kraje. Využitím polostrukturovaného rozhovoru bylo možné získat detailnější odpovědi na hledané otázky. Celkem bylo provedeno 6 rozhovorů. Každý z nich trval přibližně 35 minut.

Po realizaci jednotlivých rozhovorů byl proveden jejich transkript. Pro ilustraci je část transkriptu rozhovorů umístěna v příloze práce. Následně byla stanovena zkoumaná témata a metodou kódování bylo provedeno třídění dat. Získaná data byla analyzována, porovnávána a mezi jednotlivými odpověďmi farmářů byly hledány souvislosti. Zanalyzovaná data byla souhrnně prezentována na základě stanovených témat.

3 Teoretická východiska

3.1 Podstata ekologického zemědělství

Ekologické zemědělství je formou obhospodařování půdy, která se v České republice a v celém světě dostává stále více do popředí a dochází k jejímu neustálému rozvoji. Tato metoda zemědělství především dbá na trvalou udržitelnost životního prostředí. Tedy správné zacházení s půdou a nepoužívání chemie – umělých hnojiv, pesticidů a herbicidů, dovoluje používat pouze hnojiva přírodní, jako je například kompost nebo hnůj (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2013, s. 214). Výsledkem čisté a zdravé půdy bez chemických přísad jsou pak kvalitní potraviny a plodiny, které mohou získat přízvisko EKO nebo BIO (Urban, 2003, s. 11). Jedním z dalších cílů ekologického zemědělství je udržení biodiverzity, zachování krajinných prvků, efektivní využití energie, správné hospodaření s vodou a její ochrana před chemickým a jiným znečištěním. Ekologické zemědělství pracuje v uzavřených cyklech koloběhu látek, minimalizuje ztráty a snaží se využívat lokální zdroje (Urban, 2003, 17). Neopomenutelným a podstatným důvodem je zajištění optimálních podmínek pro život všech organismů na planetě včetně člověka.

Ekologický systém ale není tvořen pouze rostlinnou produkcí. Druhou důležitou součástí vyváženého ekosystému je produkce živočišná. Ta se opírá o již zmíněnou nechemizovanou půdu, která tvoří nedílnou součást správného chovu zvířat, ekologičtí podnikatelé pak dále musí dodržovat sadu pravidel, která má za úkol zajistit zvířatům pohodový život, tzv. welfare. Ekologický podnikatel musí chovat pouze zvířata, která jsou adaptovaná na dané místní podmínky a v lepším případě chová pouze takové množství zvířat, které je možné uživit z vlastní produkce krmiva (Urban, 2003 s. 25). V opačném případě pořizuje krmiva pouze z certifikovaných ploch. Je také dán maximální počet zvířat na hektar a chovatel jim musí být chopen poskytnout pohyb mimo ustájení, a to i v zimním období.

Ekologické zemědělství spotřebuje oproti intenzivnímu zemědělství o třetinu méně fosilních paliv na hektar půdy, což je výsledkem toho, že neaplikuje umělá hnojiva a v zemi se ukládá v průměru dvojnásobné množství uhlíku. Vyplavování živin a humusu do podzemní vody je díky vlastnostem organické hmoty, která tyto prvky na sebe váže,

poloviční oproti intenzivnímu zemědělství (Gandalovičová, 2018, s. 62). Hlavním principem je ekologický koloběh: zdravá půda -> zdravé rostliny -> zdravá zvířata -> zdravé potraviny -> zdraví lidé -> zdravá krajina (Dlouhý, 2011, s. 10).

3.2 Počátky ekologického zemědělství v ČR

Ekologické zemědělství se v České republice začalo rozvíjet po demokratických změnách v roce 1989, fakticky tedy v devadesátých letech dvacátého století. Ačkoliv první zprávy o ekologickém zemědělství, převzaté z článků zahraničních tisků, se zde v odborných časopisech objevily již o čtyři roky dříve, nikdo jim nevěnoval pozornost. Pravděpodobně i proto, že zemědělské podniky v této době byly ve většině případů kolektivizovány a zemědělcům na stavu půdy ani kvalitě produktů nezáleželo (Urban, 2003, s. 35). Na našem území se po roce 1989 setkáváme pouze se třemi biofarmami s výměrou 480 hektarů (ZD Dubicko, Starý Hrozenkov v Bílých Karpatech, Nové Losiny v Jeseníkách) (Urban, 2003, s. 36). V období do roku 1992 docházelo k rozšiřování ekologického zemědělství a hledání nových směrů, kterými se bude zemědělství ubírat, zejména v negativní reakci na socialistické zemědělství (Lukas Zagata, Jiří Hrabák & Michal Lošťák, 2020, s.243).

Zájem obyvatel o zdravou a kvalitní stravu, která byla propagována jako prevence vůči různým nemocem, postupně rostl. Především poptávka po těchto produktech tedy zapříčinila rozšíření ekologického zemědělství u nás. Významným bodem pro rozvoj ekologického zemědělství v tehdejší Československu se stalo mezinárodní shromáždění ve Velké Bystrici, zaštitěné organizací IFOAM. Zde byla přijata rámcová opatření a zavedeny první dotace pro ekologicky hospodařící zemědělce (Urban, 2003, s. 36).

Dotace sloužící k vybavení podniků byly přidělovány do roku 1992, což byl pravděpodobně jeden z důvodů, díky kterému narostly plochy pro ekologické zemědělství na přibližně 15 tisíc hektarů (Ministerstvo zemědělství, 2004 s. 6). Poté bylo ale poskytování dotací pozastaveno a mezi lety 1993 až 1996 mnoho nových ekologických zemědělců nepřibýlo. Stagnace měla ale i pozitivní vliv na rozvoj ekologického zemědělství, jelikož došlo k jeho zkvalitnění (Zídek).

Ministerstvo zemědělství se zaměřilo na přípravu dalších legislativních kroků, které měly vést ke sjednocení ekologického hnutí, a podniky, které do té doby fungovaly převážně kvůli dotacím, svou aktivitu ukončily. V roce 1994 bylo ustaveno zavedení jednotné certifikace v podobě ochranné známky a prosazovaly se marketingové snahy o zviditelnění bioproduktů veřejnosti.

V roce 1998 vláda nařídila v rámci podpory mimoprodukčních funkcí zemědělství přidělovat přímé dotace, což vedlo k rozšíření rozlohy ekologicky obhospodařované půdy (Ministerstvo zemědělství, 2016, s. 35). V tomto období zaznamenalo ekologické zemědělství do té doby největší nárůst podniků hospodařících ekologickým způsobem, a to o 137. V roce 1998 byla také založena první nezávislá kontrolní organizace KEZ (Kontrola ekologického zemědělství) fungující dodnes. Jejím úkolem je kontrola dodržování pravidel týkajících se ekologického hospodaření a má taktéž certifikační funkci (Ministerstvo zemědělství, 2004, s. 8). Ministerstvo zemědělství také zřídilo samostatný Odbor environmentálního a ekologického zemědělství. Na počátku roku 2001 vstoupil v platnost zákon č.242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, který ekologické zemědělství přesně definuje a zaštituje, což systém značně stabilizovalo (Urban, 2003, s. 38). Zákon, současně s dvěma novelami 553/2005 Sb. a 30/2006 Sb., kromě definice, také vymezuje jednotlivé pojmy, stanovuje výrobní procesy, požadavky na import a export a nastavuje systém certifikace. Dle zákona je příslušným orgánem zabývajícím se ekologickým zemědělstvím Ministerstvo zemědělství, které zároveň kontroluje dodržování předpisů Evropské unie, a celní úřad, který dbá na kontrolu dovozu produktů ze třetích zemí (Zákon č. 242/2000 Sb., 2000).

K dalšímu znatelnému rozvoji došlo v ČR po vstupu do EU (1.5.2004), kdy klíčovou roli v rozvoji ekologického zemědělství hraje integrace do Společné zemědělské politiky EU, která se zaměřuje na jeho podporu pomocí dotační politiky (Vondrášková, 2006, s. 3). Společná zemědělská politika je ustavena pro všechny členské státy Evropské unie a z jejího rozpočtu je financována. Podpora zemědělců probíhala na základě splnění určitých podmínek. Půdu, kterou zemědělci obstarávají, udržují v dobrém stavu, produkované potraviny jsou zdravotně nezávadné, zajišťují kvalitní život zvířatům a nemají negativní dopad na životní prostředí.

V roce 2004 bylo v České republice stále poměrně dost nerozvinutých oblastí ekologického zemědělství, ačkoliv ekologické zemědělství v té době bylo poměrně na vysoké úrovni. Od tohoto roku do roku 2006 byly podmínky podpory ze strany státu upraveny v dokumentu Horizontální plán rozvoje venkova. Ten splňoval nové podmínky Evropské unie a zemědělci tak mohli získávat finanční podporu i po vstupu do Evropské unie (Ministerstvo zemědělství, 2004, s. 3). Dále pak Ministerstvo zemědělství vydalo Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010, který měl pomoci s rozvojem zmíněných nedostatečně rozvinutých oblastí. Mezi hlavní cíle toho plánu patřilo například posílit postavení ekologického zemědělství v České republice, rozšiřovat trh s biopotravinami, zlepšovat životní podmínky a welfare zvířat chovaných na ekologických farmách a v neposlední řadě dosáhnout do roku 2010 podíl cca 10% zemědělské půdy v ekologickém zemědělství z celkové výměry. Další prioritou bylo najít politická řešení, jelikož Akční plán pro ekologické zemědělství je důležitým nástrojem státní politiky v oblasti jeho rozvoje a konzultovat tento plán s partnerskými zahraničními organizacemi a organizací IFOAM (Ministerstvo zemědělství, 2004, s. 9). Poslední cíl Akčního plánu do roku 2010 byl splněn, v roce 2010 podíl ekologicky obhospodařované půdy dokonce přesáhl stanovených 10 procent z celkové výměry půdy v České republice (Ministerstvo zemědělství, 2011, s. 13). V této době také došlo k navázání spolupráce s krajskými úřady, ačkoliv jejich role byla převážně koordinační (Vondrášková, 2006, s. 18).

Velký růst po roce 2004 zaznamenala oblast chovu dobytka a koní, a to především na severozápadě Čech, odkud chovatelé začali vyvážet především do sousedního Německa (Vondrášková, 2006, s. 19). Ačkoliv zájem spotřebitelů o biopotraviny stále rostl, překážkou v dalším rozvoji byla nedostatečná informovanost široké veřejnosti především o výhodách ekologického zemědělství. Více než polovina biopotravin, které se daly v této době koupit ve větších obchodních řetězcích, však byla importovaných. Dalšími kroky tedy mělo být rozvinutí zpracovatelského průmyslu, který v té době nedokázal pokrýt potřebu, zpřístupnit více informací, poskytovat poradenskou činnost, a především získat více spotřebitelů (Vondrášková, 2006, s. 20).

Na další pětileté období byl stanoven nový akční plán. Akční plán 2011-2015 si klade za cíl vybudovat stabilní a konkurenceschopný trh s bioprodukcí, vybudovat dostatečnou

infrastrukturu, díky které bude možné provádět rozvoj dlouhodobě udržitelně a propojit zpracovatelský průmysl s prvovýrobou. Novým cílem je navýšit podíl ekologicky obhospodařované půdy o dalších 5 procent z celkové plochy zemědělské půdy v České republice, zvýšit podíl biopotravin na trhu pocházejících z České republiky, docílit nárůstu spotřeby biopotravin a více se orientovat na spotřebitele – zvýšit jeho důvěru v kontrolní systém a povědomí o základních principech ekologického zemědělství. Dále se plán zaměřuje na pozvolné snižování závislosti ekologického zemědělství na dotacích a zvýšení reálného přínosu pro zdravotní stav obyvatel, pohodu zvířat a životní prostředí obecně (Ministerstvo zemědělství, 2011, s. 21, 22)

V roce 2013 také dochází ke změnám ve Společné zemědělské politice, kdy se finanční pomoc přemísťuje ke snaze o produktivní využití půdy. Tyto změny jsou prováděny také k zajištění vyšší konkurenceschopnosti, podpoře zaměstnanosti a prosazení inovací, které povedou k udržitelnému zemědělství (Stručný přehled společné zemědělské politiky). V rámci Evropské unie jsou zřízeny dva fondy, které Společnou zemědělskou politiku financují – Evropský zemědělský záruční fond a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (Ministerstvo zemědělství, 2004, s. 6).

Aktuální akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství, přijatý v pořadí již jako třetí, na období 2016-2020 je orientován na ochranu životního prostředí a propagaci a zajištění naplnění poptávky po biopotravinách. Zaměřuje se na pět oblastí, ve kterých má dojít ke změnám. První oblastí je ekonomická životnost farem, zemědělcům by mělo být poskytováno odborné poradenství, a to především v oblasti efektivity bioprodukce, měly by jim také být poskytovány relevantní informační zdroje. V další oblasti se rozvoj ekologického zemědělství zaměřuje na marketing – školení v rámci marketingové komunikace, rozšíření českých biopotravin v maloobchodech, podpoření regionálního a přímého prodeje biopotravin. Další sledovanou oblastí je spotřeba biopotravin, kde si pokládá za cíl propojovat spotřebitele s nabídkou a pravidelně vyhodnocovat mínění veřejnosti o biopotravinách. Čtvrtá oblast se týká welfare zvířat a pátá výzkumu, vzdělání a poradenství (Ministerstvo zemědělství, 2016, s.19).

Na konci roku 2018 na našem území ekologicky hospodařilo 4596 zemědělců na výměře 538 894 hektarů, což představuje 12,82 % celkové zemědělské půdy (Šejnohová, 2019, s. 10).

3.3 Současné trendy a související problémy

V současné době se ekologické zemědělství v České republice stále potýká s řadou problémů, jakými jsou například poměrně složitý systém certifikace, nabídka biopotravin a bioproduktů neuspokojující poptávku či ubývající počet pracovních sil v zemědělství.

3.3.1 Systém certifikace

Všichni zemědělci, producenti potravin, obchodníci s potravinami nebo výrobci biokrmiv, kteří splňují pravidla ekologického zemědělství, mohou zažádat o udělení certifikace zajišťující bio kvalitu potravin. Žádost o registraci musí nejprve podat na Ministerstvo zemědělství, jejíž součástí je souhlas se vstupní kontrolou u jedné ze čtyř, v současné době existujících, certifikačních a kontrolních organizací (Dvorský, 2014, s. 13). Přijetím certifikátu zároveň dávají souhlas k náhodným kontrolám, které mají za úkol zjistit, zda jsou standardy ekologického zemědělství dodržovány a zároveň zajišťuje všem producentům rovné podmínky. Pravidla ekologického zemědělství jsou stanovena zejména zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, nařízením Rady (č. 834/2007) a prováděcími nařízeními Komise (č. 889/2008).

Biopotraviny musí být označeny ustaveným logem, které je odlišuje od potravin konvenčních. Mimo loga musí také výrobce uvést, zda se jedná o produkci Evropské unie, tedy údaj o původu suroviny, nikoliv o místě jejího zpracování či zabalení (Dvorský, 2014, s. 18). Certifikát je vydáván na nejméně jeden rok a nejdéle 15 měsíců a obsahuje specifické registrační číslo. Může být vystaven na skupiny bioproduktů a biopotravin, jako jsou například zelenina, ovoce či mléčné výrobky nebo na jednotlivé konkrétní bioprodukty a biopotraviny, přičemž všechny musí být v příloze certifikátu uvedeny. Nutnost certifikace se ale netýká pouze ekologických zemědělců, nýbrž i obchodníků, kteří s biopotravinami a bioprodukty obchodují. Týká se však pouze těch obchodníků, kteří biozboží uvádí do oběhu, výjimku tvoří ti, kteří biozboží prodávají v maloobchodech konečnému spotřebiteli (Hrabalová).

Bioprodukty je možné označit dvěma způsoby. Prvním je národní značení, tzv. biozebra (Obrázek 1), která se aplikuje jakožto celostátní ochranná známka pro bioprodukty vyprodukované na území České republiky. Jeho použití je v souladu se zákonem č. 242/200 Sb., o ekologickém zemědělství. Kromě loga musí také splňovat podmínku umístěného číselného kódu kontrolní organizace (formát CZ-BIO-xxx) (Loga pro ekologické zemědělství). Druhým typem značení je značení evropské (Obrázek 2), ustavené v souladu s nařízením Rady č.834/2008 o ekologické produkci. Užívání tohoto loga je od 1. 7. 2010 povinné, vyjma něj musí obal obsahovat informace o původu surovin a číselný kód kontrolní organizace. Jestliže je bioprodukt importován z třetích zemí, použití evropského loga je pouze dobrovolné (Loga pro ekologické zemědělství).

Obrázek 1 Biozebra (Loga pro ekologické zemědělství)

Obrázek 2 Evropské logo (Loga pro ekologické zemědělství)

Každý podnik, který hospodaří ekologicky, je minimálně jednou ročně podroben komplexní ohlášené kontrole (Ministerstvo zemědělství, 2016, s. 8). Kontrolní organizace dále provádí minimálně 10 % neohlášených kontrol ročně. Okolo 7,6 % registrovaných podniků je taktéž kontrolováno státní správou, která provádí kontroly na základě podnětu ze strany Ministerstva zemědělství či na základě analýzy rizik (Ministerstvo zemědělství, 2019, s. 43).

3.3.2 Poptávka po bioproduktech

V posledních letech se evropský i světový trh s biopotravinami dostává do popředí a poptávka po biopotravinách se tak stala trendem moderní doby. Biopotraviny už nejsou vnímány pouze jako součást esoterického alternativního života nebo módy mileniálů, ale staly se součástí běžného života mnoha českých rodin. Poptávka po biopotravinách převyšuje domácí nabídku (Ministerstvo zemědělství, 2016, s. 34).

Ačkoliv spotřeba biopotravin v České republice každým rokem roste, stále se v podílu celkové spotřeby pohybuje pouze okolo 1,2 %. Roční spotřeba biopotravin na obyvatele se v ČR pohybuje okolo 12 eur (Ministerstvo zemědělství, 2019, s. 34).

V roce 2017 tvořila spotřebu biopotravin v ČR částka 3,33 miliard korun, což představuje 30,5% nárůst oproti předchozímu roku. Struktura kategorií biopotravin, které spotřebitelé nejvíce v posledních letech nakupují, je poměrně stabilní. Na prvním místě je s 36% podílem kategorie „Ostatní zpracované potraviny“, kam patří převážně hotové pokrmy, jako jsou například dětské výživy, dále také doplňky stravy, koření, čaje, káva nebo čokoláda a kakao. Druhé místo obsadila s 23% podílem kategorie „Ovoce a zelenina“ a třetí místo „Mléko a mléčné výrobky“ s 18% podílem (Ministerstvo zemědělství, 2019, s. 31).

Poptávku po těchto produktech uspokojují převážně maloobchodní řetězce, dále pak řetězce drogistické, především dm drogerie. S rozvojem informačních technologií se pak dalším místem největšího odbytu biopotravin stávají e-shopy (Ministerstvo zemědělství, 2019, s. 33), významnou roli hrají také farmářské trhy, které zajišťují především nabídku lokálních surovin.

3.3.3 Podíl ekologicky obhospodařované půdy

„Výměra zemědělské půdy se kontinuálně snižuje. Od roku 2000 do loňska jí ubylo téměř 148 tisíc ha. Aktuálně činí 3,46 miliónu ha. Počet farem se téměř nezměnil. Ubylo ale fyzických osob, které v zemědělství podnikají, zatímco počet právnických osob se zvýšil, a

to o 10,5 %,“ uvádí Jiří Hrbek, ředitel odboru statistiky zemědělství Českého statistického úřadu.

Ze statistických šetření ČSÚ ale vyplývá, že od počátku tisíciletí, i přestože se obecně výměra půdy snižuje, značně vzrostlo zastoupení ekologicky hospodařících farem u nás. Počet farem vzrostl sedmkrát, zatímco celková výměra ekologicky obhospodařované půdy třiapůlkrát. V Evropské unii tak z hlediska podílů ekologicky obhospodařované půdy zaujímáme čtvrté místo. Problémem je ale také to, že v zemědělství ubývají pracovní síly a mění se věková struktura obyvatel pracujících v zemědělství (Český statistický úřad).

3.3.4 Podpora ekologického zemědělství ze strany státu

Kateřina Urbánková, manažerka svazu PRO-BIO, v rozhovoru pro internetovou stránku Obnovitelně.cz uvádí, že jsme oproti západnímu světu v rozvoji ekologického zemědělství pozadu v řádu dvou desítek let, ačkoliv půdu pro rozšiřování ekologicky hospodařících farem bychom měli. Chybí zde ale podpora veřejnosti a podpora státu. Stát by si podle ní měl uvědomit, že rozvoj ekologického zemědělství bude do budoucna řešit problémy, jako je například ochrana klimatu, boj s erozí či udržení biodiverzity v krajině. Podle Kateřiny Urbánkové je dalším problémem to, že ekologické zemědělství je nevídanou konkurencí pro zemědělská družstva hospodařící konvenčním způsobem, jež se zaměřují převážně na produkci řepky, kukuřice a pšenice. Řada podniků, které se přeorientovaly na ekologické zemědělství zpočátku kvůli ekonomické stránce věci, si prý později začala uvědomovat hlubší souvislosti, jako jsou ušetřené peníze za chemii nebo výnosnost půdy i přes zhoršené podmínky, jako je například sucho, jelikož půda, která má vysoký podíl humusu a organiky si dokáže lépe udržet vodu. Farmáři tedy vidí, že ekologické zemědělství dobře funguje v praxi a není to pouze vymyšlený trend (Urbánková).

Ekologické zemědělství má také rozměr sociální, kdy se v České republice snaží podporovat zaměstnanost a zachovat osídlení v okrajových regionech. Ministerstvo zemědělství podporuje ekologicky hospodařící zemědělce v rámci Programu rozvoje venkova a národních dotací (Ekologické zemědělství).

3.4 Koncept Organic 3.0

Fungováním ekologického zemědělství na celosvětové úrovni se zabývá organizace IFOAM (The International Federation of Organic Agriculture Movements neboli Mezinárodní federace hnutí ekologického zemědělství), jež vznikla roku 1972 ve Francii ve snaze koordinovat činnosti ekologického zemědělství a umožnění přeshraniční spolupráce (Our History & Organic 3.0). Dle organizace není jediným cílem ekologického zemědělství ekologicky pěstovat rostliny, ale obecně udržet život na Zemi (Niggli, 2015, s. 7). Ačkoliv ekologické odvětví zaznamenává v současné době růst a stává se trendem moderní doby, čelí stále řadě problémů, týkajících se výrazných finančních omezení, a potýká se také s problémem složitosti certifikace. IFOAM spolupracuje s řadou světových organizací, jako je například OSN, FAO, IFAD nebo UNFCCC.

Přijetí konceptu Organic 3.0 předcházela řada debat a různých konceptů. Již v roce 2015 byly na největším ekologickém veletrhu Biofach v Norimberku diskutovány skupinou největších soukromých ekologických zemědělských sdružení různé varianty toho, jak by se ekologické zemědělství mělo dále rozvíjet. Ona sdružení poukazovala na problémy skutečných dopadů na životní prostředí a na sociální podmínky zemědělců. Byly navrženy čtyři scénáře budoucího vývoje ekologického zemědělství (Niggli, 2015, s. 4). První koncept Organic 2.1 opravuje detaily současného systému, zaměřuje se především na sociální podmínky zemědělců a kvalitní podmínky pro život zvířat. Nicméně už autoři se domnívají, že drobné opravy budou mít pouze minimální dopad a nevyřeší strukturální bariéry. Dalším návrhem bylo ekologické zemědělství založené na kvalitě a hodnotách, které vyžaduje zavedení přísnějších standardů z hlediska provádění organických praktik, scénář měl také upevnit roli malého trhu. Třetí scénář, Productive Greening, měl vyřešit problém složité certifikace uvolněním jeho nejnáročnějších požadavků. Poslední scénář, do kterého autoři vkládali největší naděje, kombinoval přechodí dva, čímž měl vzniknout dvoustupňový organický systém. Jeho základem byla menší skupina inovátorů, kteří měli pokračovat ve vývoji postupů, které by následně mohly být zaváděny na vstupní úroveň. Organizace IFOAM ale tento systém, stejně jako všechny předchozí, zavrhl (Thorsten).

Autoři Biofach 2015 tedy zformulovali nových pět cílů ekologického zemědělství. Zároveň ale vyjádřili své obavy, týkající se především pomalého růstu a zdlouhavých inovací, které se mohou stát pro ekologické hnutí a jeho cíle fatální.

V roce 2016 IFOAM začal směřovat další rozvoj ekologického zemědělství směrem ke konceptu Organic 3.0.

Nový koncept Organic 3.0 byl oficiálně přijat organizací IFOAM v roce 2017, a je tak v pořadí již třetím konceptem, který poskytuje plán inovativního, férového a trvale udržitelného rozvoje. Nový koncept je výstupem diskuse odehrávající se mezi lety 2013 až 2016. Prvotním cílem tohoto nového konceptu je umožnit zavádění skutečně udržitelných systémů zemědělství založených na ekologických principech do praxe.

Ačkoliv si ekologické zemědělství prošlo od svého počátku velkou změnou, jednotlivými regulacemi i technologickým pokrokem, stále tvoří jen malou část globálního zemědělství. To je převážně způsobeno tím, že produkce založená na ekologických principech je nákladnější a méně produktivní. Ekologické zemědělství se musí neustále vyvíjet, rozvíjet svůj potenciál a svou výkonností inspirovat klasické zemědělství. To v dnešní době totiž přispívá k řadě problémů, mezi něž řadím, vyjma znečištění životního prostředí a ztráty biodiverzity, také dopady na zdraví populace – lidé bývají často kvůli nedostatečnému příjmu živin podvyživení nebo naopak trpí nadváhou (Arbenz, 2017, s. 1).

První koncept EZ Organic 1.0 vznikl již přibližně před sto lety, kdy si lidé začali uvědomovat souvislost mezi jídlem, které konzumujeme, jeho produkcí a výrobou a s tím souvisejícími dopady na naše zdraví. Tito průkopníci jako první navrhli způsob, jakým se stravovat, aniž bychom zároveň ničili planetu. V tomto období byly definovány praktické a filozofické základy ekologického zemědělství (Thorsten).

V sedmdesátých let dvacátého století se vize začaly uskutečňovat, s čímž souvisí další fáze vývoje ekologického zemědělství, kterou je koncept Organic 2.0. Byly zavedeny ekologické standardy pro produkci, normy a vládami byly zavedeny systémy certifikace a nabídka a poptávka po ekologických produktech značně vzrostla (Thorsten). V tomto období byly tedy stanoveny legislativní základy ekologického zemědělství, které Evropské unii umožnily integraci ekologického zemědělství do Společné zemědělské politiky (L., Uhnák, T., Hrabák, J.).

Hlavní motto konceptu Organic 3.0 je „Široké využití skutečně udržitelných systémů“, jelikož je ekologické zemědělství v současné chvíli v pozici, kdy může přispět svou pomocí k udržitelnosti globálního zemědělství a potravinářských systémů. Koncept by měl přispět k tomu, aby se ekologické zemědělství v budoucnu stalo jedním z hlavních zemědělských směrů. Aby se tak stalo, musí být jeho podíl na trhu vyšší než 10 procent. K dosažení tohoto cíle je nutné neustále materiálně a sociálně inovovat, zvyšovat transparentnost odvětví a dodržovat zavedené zemědělské praxe. Hlavní důraz je kladen na řešení problémů potravinového řetězce, cílem je především dosažení zdravých a dostupných potravin pro všechny, minimalizace dopadů na životní prostředí, spravedlnost pro producenty, vysoká životní úroveň zvířat a efektivita využití zdrojů. Je třeba, aby se základní hodnoty a přístupy konceptu staly součástí seberealizace. S tím souvisí i potřeba spolupráce vedoucí k rozvoji a šíření know-how (Arbenz, 2017, s. 2).

Organic 3.0 se řídí šesti inovativními hesly (Arbenz, 2017, s. 3):

1) kultura inovací

Koncept Organic 3.0 aktivně kombinuje nejlepší tradiční postupy s moderními inovacemi. Porovnává praktické dovednosti, znalosti a inovace na základě jejich dopadů a rizik, která představují.

2) neustálé zlepšování vede k osvědčené praxi

Soustavné zlepšování zahrnuje všechny aspekty udržitelnosti, jako je ekologie, společnost, kultura a odpovědnost.

3) rozmanitost způsobů zajišťuje transparentní integritu

Transparentnost zajišťuje důvěru a buduje trh.

4) posílení postavení - od farmáře až ke konečnému spotřebiteli

Ekologické zemědělství se přesně liší od neudržitelných zemědělských systémů. Dochází k aktivnímu budování spojení s mnoha hnutími a organizacemi.

5) zahrnutí širšího spektra zájmů udržitelnosti

Koncept shledává za klíčové postavení drobných rodinných zemědělců, rovnost pohlaví a spravedlivý obchod.

6) účtování skutečných hodnot a nákladů

Organic 3.0 se snaží podpořit transparentnost pro spotřebitele a posílit postavení farmářů jako partnerů, kteří mají svá práva.

Tento nový koncept reviduje chápání role organického hnutí, kdy se ekologické zemědělství stává tzv. majákem skutečně udržitelného zemědělství a potravinových systémů a staví ho tedy do pozice přispěvatele k dosažení určených cílů udržitelného rozvoje. Jádrem konceptu je vztah mezi prostředím, producenty a konzumenty. Rámec konceptu není založen a cíle nechce dosáhnout na základě nastolování pravidel, naopak má popisný charakter založený na výsledcích, kterých chce dosáhnout přizpůsobením se lokálním podmínkám. Zároveň je ale ustanoven určitými vládními předpisy a standardy IFOAM. Tento koncept zemědělství označuje jako inovativní a moderní systém, jenž má za úkol integraci místních i regionálních konceptů. Větší důraz je kladen na lidi samotné, jejich vlastní odpovědnost v rámci produkce potravin, etický rozvoj hodnot, chování a návyků.

Preference, dle kterých si konzumenti vybírají kde a co budou nakupovat, zásadně ovlivňuje chování farmářů. Ti svou produkcí samozřejmě chtějí uspokojit poptávku. Klíčovou rolí v rozvoji ekologického zemědělství tedy hrají farmáři i spotřebitelé. Důležitým faktorem pro stabilizaci společnosti je také společenská odpovědnost farmářů a ostatních zemědělských pracovníků, zejména drobných zemědělců v rozvojových zemích (Rahmann, 2016, s. 11).

38,4 % zemského povrchu, vyjma ledových ploch, zabírají plochy pro zemědělství. Čtyři miliardy hektarů tvoří louky a pastviny a jednu miliardu pole. Zároveň dochází ke snižování objemu luk a pastvin a zvyšování ploch, na kterých se nacházejí pole. Právě zemědělství je odpovědné za změny v přírodních podmínkách, které mají negativní dopady na životní prostředí (Rahmann, 2016, s. 9). V důsledku nárůstu intenzivního zemědělství v posledních padesáti letech, monotónnímu střídání plodin a nevhodného požívání hnojiv, pesticidů a herbicidů se mění půda, krajina, georeliéf, vzduch, fauna i flóra. Životní

prostředí dále ovlivňují, ačkoliv by se mohly na první pohled zdát nepodstatné, i mezinárodní dohody o volném obchodu (Eiseltová). Díky volnému obchodu dochází k transportu zemědělské produkce na obrovské vzdálenosti, s čímž souvisí obrovské množství spalovaných paliv, ať už při lodní či letecké dopravě, a následné znečišťování ovzduší.

Celosvětově je 25 % zemědělské půdy silně degradováno, přičemž převažují problémy s erozí a salinizací (Rahmann, 2016, s. 9). Největší koncentrace těchto půd se nachází v jižní Asii a subsaharské Africe, proto je nutné se v rozvoji ekologického zemědělství zaměřit právě na drobné zemědělce v těchto rozvojových oblastech (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2013, s. 10).

Aktuální vývoj situace ohledně změny klimatu a ztráty biologické rozmanitosti bohužel není příliš pozitivní. Tato situace ale i přes svá negativa pomáhá vývoji ekologického zemědělství – stále více lidí si uvědomuje potřebnou změnu a nová ekologická řešení jsou žádaná. Koncept Organic 3.0 se tedy dostal do podvědomí převážně na globální úrovni, i přestože mnozí odborníci a vědci nevěří, že ekologické zemědělství může vyprodukovat takové množství biopotravin, které zajistí příjem neustále rostoucí populaci. Důkazem, že ekologické zemědělství dokáže zajistit vysoký podíl ekologické produkce na trhu, je Dánsko, které překonalo hranici 10 % (Hrabalová, 2016, s. 10). V rozvinutých zemích Evropy a Severní Ameriky můžeme pozorovat rostoucí trend vývoje trhů s biopotravinami a bioprodukty, například Francie v růstu podílu na trhu bioproduktů dosáhla dvouciferného růstu (Hrabalová, 2020).

Uvnitř sektoru však stále přetrvává silná konkurenceschopnost a zaměření na splnění požadovaných minimálních standardů je bohužel pravidlem. Stále také chybí odpovědi na některé otázky týkající se zacházení s novými technologiemi. Farmáři, obchodující především v rozvojových zemích, například s kávou, stále netěží z ceny produktu dostatečný zisk. Heslo konceptu týkající se účtování skutečných nákladů je příliš složité, a tak stagnuje (Arbenz).

Implementace a přechod od konceptu Organic 2.0 k novému konceptu 3.0, bude podle IFOAM vyžadovat především změnu myšlení a změnu přístupu, a to jak individuální, tak institucionální.

4 Vlastní práce

4.1 Zajišťují přírodní podmínky Ústeckého kraje vhodné podmínky pro ekologické zemědělství?

Přírodní podmínky Ústeckého kraje jsou pro ekologické farmáře poměrně přívětivé a pro všechny ekologické zemědělce vytváří obdobné podmínky. Všichni dotazovaní farmáři se orientují na živočišnou výrobu, konkrétně na chov masného a mléčného skotu nebo na chov koz. Farmáři se tedy věnují pastevnímu způsobu zemědělství, pro které je Ústecký kraj velmi příhodným místem [ZH, LE]. Všechny farmy, kde jsem prováděla rozhovory, hospodaří na trvalých travních porostech, s výjimkou biofarmy ZH, která taktéž obhospodařuje deset hektarů orné půdy. Trvalé travní porosty jsou zároveň v celé České republice nejrozšířenějším způsobem ekologického zemědělství, z celku zemědělské půdy tvoří 85 procent výměry (Ministerstvo zemědělství, 2015, s. 9).

Již před získáním certifikace hospodařily celkem čtyři farmy v ekologickém režimu. Důvodů, proč tomu tak bylo, je více. Jedním z nich je vztah k chovu hospodářských zvířat, kdy farmáři z vlastního přesvědčení nechtěli krmit zvířata nekvalitní potravou, kterou může být například masokostní moučka [RV, JH, OŠ, LE]. Další farmář je toho názoru, že chemie v zemědělství vůbec není potřeba, obzvláště v písčité oblasti CHKO Labské Pískovce, kde se jeho farma nachází [ZH]. Jedna z farem ke svému přechodu na ekologické zemědělství využila dotační program Akčního plánu do roku 2010, díky kterému získala nárok na čerpání dotace pro začínající zemědělce do čtyřiceti let [OŠ]. Jedním z cílů tohoto Akčního plánu bylo rozšířit podíl zemědělské půdy v ekologickém režimu na 10 procent z celkové výměry a lze tedy usoudit, že obdobné dotační programy ke splnění tohoto cíle přispěly. Setkáváme se také se zkušeností, že za nepoužívání chemických hnojiv a postřiků v minulosti mohl nedostatek financí, na které pak volně navázalo certifikované ekologické farmaření [LE]. K této zkušenosti lze ale nalézt i protipól.

„Z mého pohledu je kolem nás tak 90 % farmářů, kteří jsou pastvináři a neprodukuji bio produkt, který by následně prodali. Pouze udržují pozemky v ekologickém režimu, který odpovídá zásadám ekologického zemědělství. To ale pro ně není žádná změna, pozemky tak udržovali vždycky, jelikož ani předtím

neměli peníze na chemické přípravky, šetřili a do pozemků nic nedávali.“ [VH]

Většina dotazovaných farmářů nepokračuje v ekologickém zemědělství jako v rodinné tradici, ale pro tento životní styl se rozhodla v průběhu svého života [RV, JH, OŠ, LE, VH]. Častým důvodem pro změnu životního stylu bylo narození potomků [JH, VH]. Svým dětem chtěli farmáři poskytnout život mimo město v kvalitnějším ovzduší, a především kvalitní stravu.

„Dříve jsme žili ve městě a kvůli plicnímu onemocnění naší dcery jsme se rozhodli kompletně změnit náš životní styl. Rozhodli jsme se žít zdravě, všechno si pěstovat sami.“ [JH]

Tato citace podporuje teorii zvyšování zájmu obyvatel o zdravou stravu, který se v 90. letech zvyšoval v návaznosti na jeho propagaci jako prevence vůči různým nemocem. A jak jinak se měli přesvědčit o tom, že konzumují kvalitní stravu, než si ji sami vypěstovat a vyprodukovat?

4.1.1 Vedou zpětné certifikační kontroly k falsifikaci?

Dalším tématem, kterému jsem se v rozhovorech s farmáři věnovala, je současné nastavení systému certifikace ekologického zemědělství v České republice. Všichni farmáři se shodují na tom, že získat certifikaci není složité, nicméně pro malé farmy, jejichž rozloha je kolem deseti hektarů, jsou nastavené kontroly poměrně finančně náročné [OŠ, RV, JH, LE, VH, ZH]. S vývojem technologií a všudypřítomné digitalizace se systém certifikace posouvá kupředu, což jej dělá stále jednodušším a dostupnějším [LE]. Někteří farmáři na to mají i pohled takový, že od založení farmy museli projít řadou řemesel a tato administrativní stránka je pouze jednou z nich, se kterou se museli seznámit a naučit se s ní pracovat [JH, VH].

Problémem, se kterým se tady ale můžeme setkat, jsou kontroly. Ty, dle farmářů, často požadují nepodstatné informace, kterými mohou být například tabulky zobrazující zatížení dusíku na půdu, které jsou často kontrolovány zpětně a je tak snadné je falšovat [RV, ZH].

„Systém sám o sobě není úplně špatný, výhrady mám jen ke kontrolám, které požadují nesmyslné věci, často dozadu. A co je vyžadované dozadu, to se dá falšovat.“ [RV]

Podklady, které je potřeba při kontrole doložit, si polovina farmářů zvládne obstarat sama, polovina farmářů si na tuto činnost najímá odborníka [RV, ZH, LE]. Jedná se především o pomoc právě se sestavením tabulek zatížení dusíku na půdu a ošetřování luk.

4.2 Jaké jsou hlavní prodejní kanály využívané ekologickými farmáři?

Ačkoliv mají všechny farmy příhodnou polohu v blízkosti německých hranic, díky které by se mohli poměrně snadno věnovat exportu svých produktů do Německa, využívá této možnosti pouze jedna dotazovaná farma ze šesti. Ta přibližně jednou nebo dvakrát ročně prodává do Německa jateční dobytek s bio certifikátem [VH]. Zbytek farmářů o této možnosti neuvažuje a orientuje se na lokální trh, a to především z hlediska kapacitních limitů. Žádná z dotazovaných farem nemá problém s nedostatečnou poptávkou ani s tím, že by na farmě zůstávaly přebytečné produkty.

Hlavním prodejním kanálem u všech dotazovaných farem je prodej ze dvora. Téměř všechny farmy provozují přímo na farmě farmářský obchůdek [RV, JH, ZH, OŠ, VH], případně u sebe na farmě uvítají spotřebitele po předchozí domluvě. Výjimku představuje farma LE, která po zavedení EET změnila způsob prodeje ze dvora na prodej mléka prostřednictvím mlékomatu. Prodej ze dvora zde původně probíhal převážně ve večerních hodinách pro potřeby místních obyvatel, dnes funguje mlékomat nepřetržitě. Přestože tak farma ztratila osobní kontakt se spotřebiteli, rozhodla se tak, aby zajistila pokrytí poptávky po mléku, na které byli místní obyvatelé zvyklí [LE]. Zbýlých pět farmářů volí prodej ze dvora převážně z důvodu osobního kontaktu se spotřebiteli. Farmáři mají často svůj okruh zákazníků, kteří se k nim pro produkty pravidelně vrací a jejímž požadavkům se farmáři snaží na základě individuálního přístupu vyhovět. Osobní odběr produktů mají často také zákazníci spojený s návštěvou farmy, kde vidí, v jakých podmínkách zvířata žijí a jak je s nimi zacházeno.

„Často k nám jezdí k nám i rodiny s dětmi, které se jdou podívat na zvířata. Prodej

ze dvora u nás tvoří největší část odbytu. “ [ZH]

A jak je to s dodávkami produktů do maloobchodů? Tento způsob prodeje je u dotazovaných farmářů druhým nejčastějším, u třech farem ze šesti tvoří druhý nejvyšší odbyt produktů [JH, OŠ, ZH]. Z tohoto počtu se dvě farmy orientují na maloobchody situované v hlavním městě [JH, OŠ], přičemž jeden z těchto maloobchodů je tzv. spolkový obchod, do kterého, jak už vyplývá z názvu, chodí pouze vyfiltrovaná skupina osob patřících do konkrétního spolku. Z dalších maloobchodů, do kterých farmáři své produkty dodávají, to jsou obchody bezobalové [OŠ, ZH]. Ze zkušenosti farmářů vyplývá, že se tento typ obchodů stává stále rozšířenějším, oblíbenějším a za jejich rozmachem stojí často mladí lidé věnující se ekologii. S poměrně specifickým, ale obdobným způsobem odbytu, kterým je dodávání produktů do restaurací, jsem se setkala pouze u jedné farmy. Tento typ odbytu měl tvořit u dané farmy odbyt hlavní, nicméně spolupráce restaurací a malé rodinné farmy se posléze stala nereálnou, a to z hlediska kapacitních limitů farmy [RV]. Další problém této spolupráce byl takový, že restaurace často požadovala pouze určitý druh masa, například svíčkovou, a to v množství, které malá farma za měsíc není schopna vyprodukovat. Zbylých pět farem tento způsob prodeje nevyužívalo vůbec. Jeden způsob prodeje, který tvoří téměř třetinu odbytu farmy OŠ, mne velmi zaujal. Ačkoliv se tento způsob prodeje vyskytl u dotazovaných jen jednou, jeho myšlenka mne zaujala natolik, že jsem se rozhodla toto téma s farmáři více rozvést. Tato malá farma, nejmenší, kterou jsem ve svém výzkumu dotazovala, má pouhých dvanáct hektarů pastvin. Z tohoto důvodu se farmě nevyplatí investovat do tzv. oválu a smí tak své produkty prodávat pouze v Ústeckém a sousedících krajích. Farma OŠ však našla způsob, jak své produkty dodávat do Prahy, a to prostřednictvím tzv. KPZ. Jedná se o Komunitou podporované zemědělství, které sdružuje v jednotlivých pražských městských částech spotřebitele se zájmem o bio produkty a které oněm členům komunity dodává bedýnky produktů v bio kvalitě. Hlavní idea celého projektu je taková, že členové komunity sdílí s farmářem jeho úspěchy i neúspěchy. Spolupráce je založena na principu předběžné domluvy komunity s farmářem, kdy komunita předem oznámí farmáři, jaký typ produktu v jakém množství odebere a předem ho i zaplatí. Zároveň ale počítá s tím, že může kvůli vnějším vlivům být produkce určitým způsobem ovlivněna, a tak nemusí být dodány všechny produkty tak, jak bylo původně dojednáno. Žádný z producentů nedodává své produkty do velkoobchodů ani

supermarketů což koresponduje s teorií, která tvrdí, že se nabídka bioproduktů koncentruje do maloobchodů.

V současné situaci ohledně pandemie COVID-19 se také stávají stále populárnějšími online distributoři různých produktů, a to včetně jídla. S farmáři jsem tedy hovořila i na toto téma, jelikož kromě nejznámějších online supermarketů existují i distributoři orientující se přímo na prodej širokého spektra bio produktů. Z dotazovaných farmářů však tohoto typu prodeje využívá pouze jediná farma [JH]. Jedná se také o farmu, která má z dotazovaných farem největší plošnou výměru, s čímž tento typ odbytu do značné míry souvisí. Zbytek farem nevyprodukuje takové množství produktů, aby byl schopen poptávku online distributorů pokrýt, a naráží tak na své kapacitní limity. Jedna farma také tuto možnost považuje za možnou rezervu do budoucna v případě, že by z nějakého důvodu došlo k rapidnímu poklesu běžných zákazníků [RV].

„Na těchto serverech jsou ceny přehnané, distributoři si berou 20 procent. Nabídky už jsme od nich dostali, ale přes tyto servery prodávat nechceme. Bereme to jako další možnou rezervu do budoucna, kdyby například ubyli naši běžní zákazníci. Zároveň tady opět narážíme na kapacitní limity.“ [RV]

Setkala jsem se také s negativní zkušeností jednoho z farmářů, který chtěl z důvodu situace ohledně COVID-19 nabízet své produkty také online, nicméně se spoluprací s daným distributorem nebyl vůbec spokojený, a tak z jejich spolupráce po krátké době sešlo [ZH].

Nejmenší zastoupení měl k mému překvapení odbyt na farmářských trzích. Čtyři farmáři ze šesti totiž tento způsob prodeje nevyužívají vůbec [RV, ZH, LE, VH]. Pouze jedna z těchto čtyř farem uvažuje o farmářských trzích jako o možné budoucí rezervě [RV], zbylé tři farmy jsou zásadně proti. Nejčastějším důvodem, proč se farmáři trhů neúčastní, je jejich časová náročnost. Právě tito čtyři farmáři totiž nezaměstnávají žádné zaměstnance a o chod farmy se starají sami s občasnou víkendovou výpomocí v rámci rodinných příslušníků. Není tedy možné, aby během sezóny trávili víkendy mimo farmu. Jedna ze zbylých dvou farem sice na farmářské trhy dojíždí, ale pouze do nedaleké České Lípy, a to právě z toho důvodu, aby mimo farmu strávili co nejméně času [OŠ]. Poté, co jsem

položila dotaz, z jakého důvodu na farmářské trhy farmáři nedoždí, se mi dostalo také odpovědi:

„Vůbec mi to nevyhovuje, hlavně z hlediska chování lidí. Já si uvědomuji, že tam ta kupní síla je a že si to ti lidé můžou dovolit, ale ten přístup zákazníků k farmáři se mi nelíbí.“ [ZH]

Je tedy možné se setkat i s negativní zkušeností farmářů při samotném prodeji na trhu. Samozřejmě i tady se setkáváme s tím, že menší rodinné farmy nejsou schopny vyprodukovat takové množství produktů, aby byly schopny pravidelně navštěvovat farmářské trhy a své produkty zde nabízet. Další farmářka je ale naopak s trhy velmi spokojená, finančně se jí vyplatí každý týden dojíždět na farmářské trhy do Prahy i do Ústí nad Labem [JH]. Tato zmíněná farma má ale zaměstnance, tudíž pro ni není problém zajistit chod farmy, který je samozřejmě pro farmáře prioritou. Co se týče zaměstnanců, shodují se farmáři na tom samém. Je pro ně velkým problémem v dnešní době sehnat kvalitní, pracovitě a schopné zaměstnance, o čemž svědčí i následující citace respondentů.

„Úplně chybí lidé, kteří jsou ochotní pracovat a kteří jsou všestranní. Nebo když už je najdete, tak je nezaplatíte. Já jsem došel k tomu, že si radši koupím kvalitní stroj, se kterým udělám plno práce než se tady zabývat se zaměstnancem, kterého budu půl roku zaučovat a on pak uteče. Radši toho budu dělat méně sám a lépe.“ [ZH]

„Posledních pár let je problém vůbec sehnat nějakou pracovní sílu, lidé nejsou spolehliví. Vzhledem k tomu, že každý den pracujeme se zvířaty, a hlavně s potravinami, je potřeba mít na farmě spolehlivé lidi. Ti dneska nejsou, nebo jsou moc drazí. Proto to máme u nás nastavené tak, abychom to zvládli v rámci rodiny.“ [VH]

Téma nedostatku pracovních sil vidí farmáři jako hlavní téma, kterým se bude ekologické zemědělství zabývat i do budoucna.

„Možná u farmaření zůstanou lidé, co v tom vyrostli, ale nevím, jestli to bude

stačit. Farmaření je životní styl a těch lidí, kteří jsou ochotni čelit všem těm problémům, které máme, je menšina.“ [LE]

Tři z šesti dotazovaných farem se v tomto směru snaží určitým způsobem provádět osvětu [RV, OŠ, JH]. Ta je často ve formě exkurzí pro žáky základních a středních škol, setkala jsem se ale také s farmáři, kteří natáčejí propagační spoty podporující zemědělské obory pro žáky končících ročníků základních škol [OŠ]. Osobně jsem toho názoru, že jsou tyto snahy o podporu zemědělství z hlediska učebních oborů velmi podstatné a je potřeba přivést k zemědělství spoustu mladých lidí, aby v budoucnu ekologické zemědělství vůbec mohlo existovat a fungovat.

„Zrovna o prázdninách u nás byli natáčet takový reklamní spot pro školy, ve kterém jsme měli přesvědčit mladé lidi, aby se rozhodli pro střední školu zaměřenou na zemědělství. Určitě téma nedostatku pracovních sil vnímáme do budoucna jako velký problém.“ [OŠ]

Výroky farmářů potvrzují teorii poukazující na to, že s problémem nedostatku pracovních sil a jejich neustálým úbytkem souvisí problém dalšího rozšiřování ekologicky obhospodařované půdy.

4.3 Musí odrůst pár generací, aby došlo ke změně pohledu na ekologické zemědělství?

Dalším tématem, které jsem s farmáři rozebírala, je důvěra spotřebitelů v bio označení potravin. Ačkoliv jsem měla za to, že mýty o ekologickém zemědělství už postupně mizí, ze zkušeností farmářů tomu tak úplně není.

Pět ze šesti dotazovaných farmářů se shoduje na tom, že spotřebitelé tolik nelpí na označení bio, ale záleží jim především na kvalitě produktů [RV, ZH, OŠ, VH, LE]. Lidé často počítají s tím, že když nakupují přímo u farmáře, vidí jeho farmu a jeho přístup k hospodaření, budou jeho produkty kvalitní a až tolik jim nezáleží na oficiální certifikaci. Když totiž vidí, že je farma rodinná, ani je nenapadne uvažovat nad tím, že by farmáři svá

zvířata nechovali tak, jak nejlépe umí, a že by jim neposkytovali tu nejlepší možnou péči a stravu.

„Lidé mají pocit, že tady na malých farmách ve venkovských chovech zvířata vypadají jinak než v halách a že ty produkty jsou bio automaticky.“ [OŠ]

Během rozhovorů se také setkávám s názory, kdy mají farmáři dojem, že spotřebitelům častěji více než na certifikovaném označení bio záleží na příběhu konkrétní farmy.

„Podle mě lidé netrvají tolik na bioprodukcii, jako na té konkrétní farmě. Spíš je zajímavý příběh.“ [LE]

Z rozhovorů tedy vyplývá, že farmáři často vidí potenciál spíše v kvalitních potravinách. Někteří z farmářů se stále setkávají s negativními názory na bio označení produktů, a to jak ze strany konvenčních zemědělců, tak ze strany spotřebitelů.

„Obzvláště tady v pohraničí lidé na bio moc nevěří. Setkávám se s negativními názory na ekologické zemědělce, někteří lidé stále zastávají názor, že je to bio jen na oko, ale v noci jezdíme stříkat.“ [ZH]

„Občas se setkáváme i s negativními názory na bio s tím, že je to švindl.“ [OŠ]

Negativní přístup k certifikovanému označení bio ale naštěstí s mladšími generacemi slábne. To z mého pohledu souvisí se stále se zvyšujícím povědomím lidí o ekologii, ochraně přírody a o potenciálních problémech, kterým bude v budoucnu naše planeta čelit. Čtyři farmáři ze šesti tento můj pohled na situaci potvrdili [RV, JH, ZH, OŠ].

„Já si myslím, že zájem o bioprodukty určitě roste, akorát trvá dlouho, než se na něco Češi naučí. Podle mě musí odrůst určitá generace. Ale povědomí lidí o ekologii a ochraně přírody se určitě zlepšuje.“ [ZH]

Farmáři pozorují růst počtu bezobalových obchodů, které s nadšením pro ekologii zakládají mladí lidé, kteří se tímto způsobem snaží zlepšit ekologickou situaci v České

republice, potažmo na celém světě [ZH, OŠ]. Rostoucí zájem Čechů o ekologii a hledání nových ekologických řešení koresponduje s teorií, která poukazuje na neustále se zvyšující povědomí o potřebné ekologické změně na globální úrovni. Shodují se také na tom, že je nutné, aby odrostly určité generace, jejichž negativní pohled na ekologické zemědělství už se pravděpodobně nezlepší, a aby mladší generace, nadšené pro ekologii, naučili tomuto přístupu generace další.

4.4 Tkví problémy ekologického zemědělství Ústeckého kraje v historii?

Názory pěti ze šesti dotazovaných farmářů se shodují v tom, že za současnými problémy ekologického zemědělství stojí historické pozadí [RV, ZH, OŠ, VH, LE]. Farmáři se shodují se také na tom, že historicky byly Sudety ovlivněny velmi specifickým způsobem. Tento názor vystihuje následující výrok jednoho z farmářů.

„Dlouhá staletí zde hospodařili německy hovořící obyvatelé, kteří po rozpadu Rakousko-Uherska moc nadšení ze vzniku Československa nebyli. Tito lidé byli velmi pracovití a zdatní a mohli pro nás být velkým přínosem. Bohužel byli nuceni odejít. Tím se Československo jednou pro vždy zbavilo tří milionů lidí ze svého území. Místo nich sem přišli lidé ze středních Čech, kteří ale ke statkům neměli tak osobní vztah, jako kdyby je dědili z generace na generaci nebo sami vybudovali. Takže když pak přišel komunismus a JZD tak lidé, kteří statky měli chvíli, odevzdávali majetek za úplně jiných podmínek než právě sedláci, kteří museli být zavřeni nebo vystěhováni, aby se k majetku komunisté dostali.“ [RV]

Těchto pět farmářů také koresponduje s názorem, že největší problém nastal po revoluci, kdy docházelo k privatizaci velkostatků a rozvratu tradice rodinného farmaření, která zde fungovala dlouhá léta. Dalším problémem byla nedostatečná podpora státu pro začínající zemědělce [OŠ, VH]. Bohužel, než došlo k privatizaci, uběhlo pár generací, a tak se statky vracely k lidem, kteří již k zemědělství neměli žádný vztah, a klíčovým problémem byla absence znalosti a dovednosti hospodařit.

„Vzhledem k tomu, že mezitím uplynuly dvě generace, s půdou už nikdo neuměl hospodařit a neměl potřebné nástroje. Zemědělec nevěděl, jak něco vyprodukovat

ani kam to prodat. Pozemky prodával půdní fond za korunu. Takže když pak po 10 letech, kdy se rodiny potýkaly s navrácenou půdou, přišla velká firma, která od nich pozemky chtěla koupit, rodiny pozemky prodaly.“ [OŠ]

Dle názoru těchto farmářů měla být podpora po revoluci větší, aby došlo k zachování postavení ekologického zemědělství na rodinných farmách, jako je tomu například v Bavorsku [OŠ, RV, ZH, LE]. Jeden z farmářů hodnotí aktuální stav ekologického zemědělství u nás tak, že měl stát během privatizace spíše rozdělit velkostatky na menší farmy a přispět těm, kteří by se těchto malých rodinných farem ujali [RV]. Zároveň se farmáři shodují, že podpora ze strany státu není pro malé farmy dostatečná ani dnes. Tento problém se týká především systému rozdělování dotací, se kterým nejsou čtyři farmáři ze šesti vůbec spokojeni [OŠ, RV, VH, LE]. Dle jejich názoru je systémová podpora ekologických zemědělců na hektar nespravedlivá, jelikož řada farmářů těchto výhod využívá, půdu udržuje v ekologickém režimu, ale výsledný produkt s označením bio neprodukuje. Po mém dotazu, jak by dle jejich názoru mělo nastavení systému vypadat, aby došlo ke zvýšení spravedlnosti, se mi dostalo více odpovědí.

„Dotace by měly být nastaveny na produkci, ne na hektar. Takhle je to hrozný nesmysl, dotace vůbec nevyřešily zvýšení ekologické produkce. Dotace by měla být vyložene na ekologickou produkci, ne na udržování půdy v ekologickém režimu tam, kde to není složité dodržovat.“ [VH]

Alternativním řešením je dle slov dalšího farmáře stanovit maximální částku, kterou by bylo možné v rámci dotace získat, aby se předešlo situacím, kdy je příjem některých farmářů tvořen pouze z dotací [OŠ].

4.4.1 Jaké jsou další problémy, se kterými se dle farmářů setkává začínající ekologický zemědělec?

Farmáři často vidí jako problém trh s půdou v České republice. Pět farmářů ze šesti sdílí na aktuální situaci na trhu s půdou stejný názor. Půda je, ale je drahá [OŠ, RV, VH, LE, ZH]. Mladý začínající zemědělec je hned na začátku postaven do velmi složité situace.

„Obecným problémem je, že kdo chce začít, nemá půdu. Farem se prodávají stovky a často lidé, co začínali ve stejné době jako my, nemají následovníky.“ [LE]

Již hospodařící farmáři se ale se stejným problémem setkávají také, a to v situaci, kdy chtějí svou farmu rozšířit. Jedni farmáři mi dokonce poskytli detailnější informace, jak nečestně a nespravedlivě probíhal prodej státních pozemků u nich v obci [OŠ]. Trh s půdou se dostal do kruhu, ze kterého bez vnějšího zásahu pravděpodobně není cesty ven.

5 Výsledky

5.1 Koncept Organic 3.0 v podmínkách ekologického zemědělství Ústeckého kraje

Jádrem konceptu Organic 3.0 je vztah mezi prostředím, producentem a konzumentem. Na základě analýzy rozhovorů lze tvrdit, že pro farmáře z Ústeckého kraje je velmi důležitý osobní kontakt se spotřebitelem a osobní přístup k němu. Z tohoto důvodu volí farmáři nejčastěji jako prodejní kanál prodej ze dvora. Farmáři hospodaří v ekologickém režimu z vlastního přesvědčení a jsou toho názoru, že ekologický přístup je pro ně v zemědělství jedinou správnou cestou. Kladnému vztahu farmáře k půdě také napomáhají vhodné přírodní podmínky, které Ústecký kraj farmářům orientujícím se na pastevní typ zemědělství nabízí. Koncept Organic 3.0 je založen na přizpůsobení se farmáře regionálním podmínkám. Všichni dotazovaní farmáři se orientují na chov skotu nebo koz, tedy na živočišnou produkci, a plně tak využívají potenciálu místních přírodních podmínek.

Nový koncept Organic 3.0 klade důraz na osobní přístup jedinců. Je založen na tom, že každý jedinec následuje své etické hodnoty a na základě svého osobního přesvědčení se chová zodpovědně. Z analýzy vyplývá, že se lidé v Ústeckém kraji, potažmo v celé České republice, stále více zajímají o životní prostředí, ekologii a s tím související ekologické zemědělství. Ačkoliv se farmáři stále občas setkávají s negativními názory na bio označení produktů, nadšení pro bioprodukty převládá. Farmáři se shodují na tom, že spotřebitelům stále více záleží na kvalitních produktech a jejich produkci. Z analýzy rozhovorů také vyplývá, že zájem o bioprodukty s mladšími generacemi roste, čehož důkazem je i vzestup nových prodejních kanálů, kterými jsou například bezobalové obchody či online distributoři bio produktů. O tomto přístupu mluví koncept Organic 3.0 v rámci nutného přesvědčení jedinců o nutné změně, která je potřeba realizovat, aby bylo možné předejít negativnímu vývoji aktuální globální situace z hlediska životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje.

Dle nového organického konceptu by mělo být ekologické zemědělství postaveno na rodinných farmách. Pět ze šesti dotazovaných farem analýzy tento požadavek splňuje. Z analýzy rozhovorů vyplývá, že farmáři cestu rodinných farem vidí jako ideální způsob

toho, jakým směrem by se ekologické zemědělství v České republice mělo nadále ubírat. Setkáváme se tady ale s určitými problémy, kterým ekologické zemědělství čelí a které zpomalují jeho další rozvoj.

5.1.1 Problémy na trhu s půdou a nedostatečná podpora ze strany státu

Současné ekologické zemědělství v České republice se potýká s řadou problémů. Z analýzy rozhovorů vyplývá, že dalšímu rozvoji ekologického zemědělství brání nepříznivá situace na trhu s půdou, která působí začínajícím zemědělcům značné komplikace. Z analýzy také vyplývá nespokojenost farmářů se stávající nedostatečnou podporou ekologických zemědělců ze strany státu. Dle dotazovaných farmářů je třeba institucionálně změnit nastavení dotací tak, aby byly spravedlivé i pro malé farmy, aby byly dotace méně zneužitelné a aby skutečně vedly ke zvýšení objemu produkce produktů s bio certifikací. Na tyto cíle se zaměřuje i koncept Organic 3.0, jenž vyžaduje již zmíněnou individuální změnu v chování spotřebitelů i farmářů, ale rovněž změnu na úrovni institucionální. Nový organický koncept taktéž ke své implementaci uvažuje nutnost zvyšování transparentnosti odvětví ekologického zemědělství, které povede ke zvyšování důvěry spotřebitelů v bio produkty.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala počátky ekologického zemědělství v České republice a jeho dalším vývojem. Ekologické zemědělství se v České republice pro své pozitivní dopady na životní prostředí stává stále populárnějším způsobem hospodaření a zájem spotřebitelů o kvalitní stravu má rostoucí tendenci. Klíčovým bodem pro rozvoj ekologického zemědělství v České republice bylo zavedení dotačního systému a po vstupu do Evropské Unie také zavedení Akčních plánů. Ke stabilizaci ekologického zemědělství značně přispělo jeho legislativní vymezení a ustanovení nezávislých kontrolních organizací, díky kterým bioprodukty získaly oficiální certifikaci. Dále se bakalářská práce na teoretické úrovni zabývala novým organickým konceptem Organic 3.0, přijatým v roce 2017 mezinárodní organizací IFOAM, který udává směr, jakým by se ekologické zemědělství mělo dále ubírat a udává také klíčové hodnoty, na kterých by ekologické zemědělství mělo být postaveno.

Analýza ukázala, že jedním z problémů, se kterým se ekologické zemědělství potýká, je nedostatek pracovních sil, který do budoucna farmáři vidí jako klíčový. S tím také souvisí problém s rozšiřováním půd v ekologickém režimu. Ten vychází z problematiky půdního trhu, jelikož je pro začínající farmáře půda příliš drahá a farmáři se tak už od začátku potýkají s velikou finanční zátěží.

Z analýzy je zřejmé, že dalším problémem je z pohledu zemědělců nedostatečná podpora zemědělců ze strany státu. Koncept Organic 3.0 popisuje nutnou změnu na institucionální úrovni, jež by měla v tomto odvětví zajistit větší transparentnost a přispět tak ke zvyšování důvěry spotřebitele v bioprodukty. Z analýzy vyplývá, že je institucionální změna třeba především z hlediska nastavení dotačního systému, aby došlo ke zvýšení produkce produktů s označením bio. Je také nezbytná, jelikož se farmáři stále setkávají s negativními názory na označení bio i na samotné ekologické zemědělství a je tedy nutné důvěru spotřebitelů v toto odvětví zvyšovat. Vyjma změny na úrovni institucionální je ale také třeba provádět změny individuální, tedy měnit přístup lidí k ekologickému zemědělství, k samotným farmářům a i k hodnotám trvale udržitelného rozvoje. Z analýzy je patrné, že k této změně postupně dochází, čehož důkazem je zvyšující se poptávka po bioproduktech

a zvyšující se zájem o životní prostředí, důkazem je například rostoucí trend bezobalových obchodů.

Z analýzy také vyplývá, že farmy v Ústeckém kraji jsou převážně rodinného charakteru, což je způsob hospodaření, na kterém je nový koncept Organic 3.0 postaven. Jádrem konceptu Organic 3.0 je přizpůsobení se lokálním podmínkám, které by mělo sloužit ke zlepšování výsledků a výstupů hospodaření. Písčité půdy a trvalé travní porosty využívají farmáři k pastevnímu typu zemědělství a orientují se na živočišnou produkci a analýza tak ukazuje, že plně využívají potenciálu lokálních podmínek.

Na základě analýzy tedy lze tvrdit, že implementace nového organického konceptu Organic 3.0 v prostředí českého ekologického zemědělství je možná, nicméně klíčovým bodem, který bude jeho implementace vyžadovat, je institucionální změna.

7 Seznam použitých zdrojů

ARBENZ, Markus, David GOULD a Christopher STOPES, 2017. *Organic 3.0: for truly sustainable farming and consumption* [online]. Bonn [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: https://www.ifoam.bio/sites/default/files/2020-03/summary_organic3.0_web_1.pdf

ARBENZ, Markus. *Are we implementing Organic 3.0?: An opinion statement* [online]. In: . 2020 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.bioecoactual.com/en/2020/01/31/are-we-implementing-organic-3-0-an-opinion-statement/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Česko vyniká v ekologickém zemědělství* [online]. 2017 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cesko-vynika-v-ekologickem-zemedelstvi>

DLOUHÝ, Josef a Jiří URBAN, 2011. *Ekologické zemědělství bez mýtů: Fakta o ekologickém zemědělství a biopotravinách pro média*. Olomouc. ISBN 978-80-87371-13-8.

DVORSKÝ, Jan a Jiří URBAN, 2014. *Základy ekologického zemědělství: podle nařízení Rady (ES) č.834/2007 a nařízení Komise (ES) č.889/2008 s příklady*. 2. aktualizované vydání. ISBN 978-90-7401-098-9.

EISELTOVÁ, Martina. *Ekologické dopady intenzifikace zemědělství v Evropě* [online]. In: . 2017 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.ctpz.cz/vyzkum/ekologicke-dopady-intenzifikace-zemedelstvi-v-evrope-91>

Ekologické zemědělství [online]. In: . [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>

FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS, 2013. *FAO Statistical Yearbook 2013: World Food and Agriculture*. Rome. ISBN 978-92-5-107396-4.

GANDALOVIČOVÁ, Linda, ed., 2018. *Atlas půdy: Fakta a čísla o zemi, půdě a životě* [online]. Praha [cit. 2020-06-02]. ISBN 978-80-88289-08-1. Dostupné z: https://cz.boell.org/sites/default/files/atlas_pudy_digitalni.pdf

HRABALOVÁ, Andrea, 2020. Trh biopotravin v Evropě stále roste. *Zemědělec* [online]. 22.6.2020, 2020(26), 1 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://www.ctpez.cz/cz/clanky/vyslo-v-zemedelci-trh-biopotravin-v-evrope-stale-roste>

HRABALOVÁ, Andrea, Tomáš KLEJZAR, Jana PETERKOVÁ, Martin PRUDIL, Lucie RÁDLOVÁ a Marie ŠKORPÍKOVÁ, 2016. *Biosummit 2016: souhrn výstupů z odborné konference EZ*.

HRABALOVÁ, Andrea. *Způsob udělování bio certifikace* [online]. In: . 2019 [cit. 2020-06-04]. Dostupné z: <https://www.lovime.bio/poradna-prehled/zpusob-udelovani-bio-certifikace/>

HRADIL, Radomil, 2011. *Co je biologicko-dynamické zemědělství?* [online]. Praha [cit. 2020-06-02]. ISBN 978-80-904223-4-6. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/7331e1faea7fac726e0197358f83ecdd/bdzbrozura.pdf

Infoservis z IFOAM: 3/2018 [online]. In: . 2018 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.ctpez.cz/cz/clanky/clanky-komentare/aktuality-z-ifoam/infoservis-z-ifoam-3-2018>

Loga pro ekologické zemědělství [online]. In: . [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/dokumenty-statistiky-formulare/loga-a-znaceni/>

Lukas Zagata, Jiří Hrabák & Michal Lošťák (2020) Post-socialist transition as a driving force of the sustainable agriculture: a case study from the Czech Republic, *Agroecology and Sustainable Food Systems*, 44:2, 238-257, DOI: 10.1080/21683565.2019.1585400. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/21683565.2019.1585400>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2004. *Akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010*.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2011. *Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2011-2015*. Praha. ISBN 978-80-7434-007-9.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2015. *Trvalé travní porosty: Ekologické zemědělství: Program rozvoje venkova 2014–2020*. Praha. ISBN 978-80-7434-305-6.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2016. *Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016-2020*. Praha. ISBN 978-80-7434-193-9.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2019. *Ročenka 2018: Ekologické zemědělství v České republice* [online]. [cit. 2020-06-02]. ISBN 978-80-7434-536-4. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/643739/Rocenka_ekologickeho_zemedelstvi_2018_WEB.pdf

NIGGLI, Urs, Jan PLAGGE, Steffen REESE, Thomas FERL a Otto SCHMID, 2015. *Towards modern sustainable agriculture with organic farming as the leading model: A discussion document on Organic 3.0* [online]. 2nd draft. [cit. 2020-06-04]. Dostupné z: <https://www.bioaktuell.ch/fileadmin/documents/ba/Bildung/Organic-Three-Zero-2015-12-07.pdf>

Our History & Organic 3.0 [online]. [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.ifoam.bio/about-us/our-history-organic-30>

RAHMANN, Gerold, Reza ARDAKANI, Paolo BÀRBERI, Herwart BOEHM, Stefano CANALI, Mahesh CHANDER a David WAHYUDI, 2016. *Organic Agriculture 3.0 is innovation with research* [online]. [cit. 2020-06-03]. DOI: 10.1007/s13165-016-0171-5. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/311393914_Organic_Agriculture_30_is_innovation_with_research

Stručný přehled společné zemědělské politiky: Společná zemědělská politika podporuje zemědělce a stará se o zabezpečení potravin v Evropě. [online]. [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_cs#Timeline

ŠEJNOHOVÁ, Hana, 2019. *Statistická šetření ekologického zemědělství: Základní statistické údaje (2018)*. Praha.

ŠEJNOHOVÁ, Hana, Jana BABÁČKOVÁ a Jana HLAVÁČKOVÁ, 2020. *Zpráva o trhu s biopotravinami v ČR v roce 2018*. Brno. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/533360/Zprava_o_trhu_s_biopotravinami_v_CR_2018.pdf

THORSTEN, Arnold. *Organic Agriculture 3.0: The Story of "Yet Another Debate": About The Future of Organic Agriculture* [online]. 2019 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.organiccouncil.ca/organic-agriculture-3-0-the-history-of-yet-another-debate-about-the-future-of-organic-agriculture/>

URBAN, Jiří a Bořivoj ŠARPATKA, 2003. *Ekologické zemědělství: Učebnice pro školy i praxi, I.díl (Základy ekologického zemědělství, agroenvironmentální aspekty a pěstování rostlin)*. Praha. ISBN 80-7212-274-6.

URBÁNKOVÁ, Kateřina. *Ekologické zemědělství řeší řadu současných problémů české krajiny* [online]. In: . 2018 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.obnovitelne.cz/cz/clanek/422/ekologicke-zemedelstvi-resi-radu-soucasnych-problemu-ceske-krajiny/>

VAŇATOVÁ, Petra, 2019. Češi se stále více zajímají o původ potravin, prodej bioproduktů roste. *Zemědělec: odborný a stavovský týdeník* [online]. Profi Press, 28.11.2019 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.zemedelec.cz/cesi-se-stale-vice-zajimaji-o-puvod-potravin-prodej-bioproduktu-roste/>

VONDRÁŠKOVÁ, Šárka, 2006. <https://www.asz.cz/filemanager/files/5581.pdf> [online]. Praha [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.asz.cz/filemanager/files/5581.pdf>

Zagata, L., Uhnák, T., Hrabák, J. Moderately radical? Analysis of social discourse on organic agriculture in the Czech Republic. Nepublikovaný rukopis článku.

Zákon č. 242/2000 Sb.: Zákon o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, 2000. In: . ročník 2000, číslo 242.

ZÍDEK, Tomáš. *Postavení ekologického zemědělství v České republice a jeho vývoj od roku 1990* [online]. 1999 [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/107638>

8 Přílohy

[RV]

Dobrý den, ráda bych se nejprve zeptala, kde přesně v Ústeckém kraji se Vaše farma nachází, a v kterém roce byla založena.

Naše farma se nachází ve Františkově nad Ploučnicí. Přípravy na provoz farmy začaly v roce 2013, kdy jsme ve vlastnictví měli historicky rodinné pozemky, a ty jsme pak nadále rozšiřovali. V roce 2015 jsme si dovezli první jalovice a plemenného býka. Aktuálně má farma 60 hektarů půdy, což je v českém měřítku malá farma.

Je farmaření Vaší rodinnou tradicí, nebo jste se rozhodl pro založení farmy sám?

Moji předci z matčiny strany byli zemědělci, takže vztah k půdě a zvířatům mám v genech. Matka byla ze zemědělské rodiny, která hospodařila ve Středočeském kraji, nejprve v JZD, následně na Státním statku Česká Kamenice.

Život jsem prožil v Ústí nad Labem, ale na venkově jsem trávil většinu víkendů a prázdnin. Před založením farmy jsem pracoval jako radní krajského zastupitelstva Ústeckého kraje pro regionální rozvoj a s tím spojený cestovní ruch. Během posledních let v opozici jsem začal připravovat profesní přesun. Nejprve byly záměry dva. První bylo zaměřit se na cestovní ruch a ubytovací služby u nás v ČR a ve Slovinsku, druhý byl projekt farmy. Ten se nakonec se stal životaschopnějším, a i více navazoval na přesídlení z Ústí.

Byl pro Vás přechod z politiky na farmaření v něčem složitý, nebo to vzhledem k Vaším kořenům vyplynulo samo?

Před tím, než jsem byl v politice, jsem se věnoval podnikání, takže určité zkušenosti už jsem měl.

Byla Vaše vize při zakládání farmy od začátku taková, že budete hospodařit ekologicky?

Ano, už název Biofarma Františkov jsme zvolili se záměrem ekologického hospodaření.

Jaká byla Vaše motivace věnovat se právě ekologickému zemědělství? Bylo to z vlastního přesvědčení nebo i s ohledem na rostoucí popularitu bioproduktů?

Neumím si představit, že bychom telatům a kravám dávali masokostní moučky atd., byla to pro nás úplně přirozená volba. Pomezí Českého Švýcarska a Českého středohoří, kde žijeme, si o to samo říká. Obzvlášť u nás jako malé farmy žádná chemie nemá šanci.

[JH]

Jaký máte názor na český systém certifikace bioproduktů? Máte pocit, že je příliš složitý?

Nemyslím si, že by byl systém certifikace nějak příliš složitý. Samozřejmě, že jakákoliv administrativa v jakémkoli oboru je díky Evropské unii komplikovaná, navíc Česká republika je takový patron na papíry. Zvykla jsem si ale na to a složitě mi to nepřijde.

Jako farmáři jsme museli projít řadou řemesel, a tohle byla jedna část. Ve všech dotačních programech a těchto věcech jsme se naučili pracovat sami.

Následně bych ráda přešla ke konkrétnějším otázkám, které se týkají především poptávky a spotřeby bioproduktů u nás. Orientujete se pouze na lokální trh nebo produkty vyvážíte i do zahraničí?

Orientujeme se jedině lokální trh, protože jsme malá farma, nejsme žádný gigant.

Dívala jsem se, že produkty nabízíte i v online supermarketech jako je například Košík. Vzhledem k tomu, že se tento styl nákupů stává stále větším trendem, tvoří tento prodej největší část Vašeho odbytu?

V určité fázi ano, například teď v době koronaviru, kdy více lidí nakupuje online. Velkou část prodeje ale tvoří i farmářské trhy, na které dojíždíme.

Jezdíte na trhy jen do Prahy nebo i do jiných měst?

Dojíždíme především do Prahy, ale i do jiných měst. V Ústí nad Labem pořádáme Skanzen Zubrnice. V Praze jezdíme na farmářské trhy Na Kulaťáku v Dejvicích a na Heřmaňák na Praze 7.

Jinak pořádáme spíše větší akce, různé veletrhy, jako je právě třeba Skanzen Zubrnice v Ústí. Zajímavé jsou pro nás akce, které jsou pro cca 2000 lidí.

Dodáváte maso kromě on-line obchodů i do těch kamenných?

Ano, naše maso dodáváme do prodejny Farma Letná, farmářského obchůdku U Páti a do obchodu Vitálka.

[ZH]

Své produkty prodáváte i přímo na farmě, je pro Vás důležitý osobní kontakt se spotřebiteli?

Určitě, často k nám jezdí i rodiny s dětmi, které se jdou podívat na zvířata. Prodej ze dvora u nás tvoří největší část odbytu.

Mám na Vás otázku na závěr, která se týká momentální situace ohledně ekologického zemědělství u nás. Setkala jsem se s názorem, že největším problémem je nedostatek volné půdy, hodně jich je ve vlastnictví velkých společností.

Je to tak. Česká republika má tuším v Evropě největší průměr hektarů na farmu. Vezměte si Rakousko nebo Německo, tam je průměr na farmu cca 17 hektarů a užíví to celou rodinu. Ale problém je v tom, že tam ta tradice takhle běží léta a nebyla přerušena.

Myslíte si tedy, že problém s vývojem ekologické zemědělství u nás je z největší části historický?

Určitě, ale já té ekologii věřím. Začal jsem i s ornou půdou, momentálně mám asi deset hektarů. Sbíráám zkušenosti a stále se učím, ale zjistil jsem, že to jde. Jde jen o to, řídit se věcmi, které tady jsou už dávno vymyšlené. Žádnou chemii člověk vůbec nepotřebuje. K tomu původnímu stavu se ale bude vracet těžko.

Mohl by být do budoucna problém i v nedostatečném zájmu mladých lidí se ekologickému zemědělství věnovat? Pravděpodobně u něj zůstanou například lidé, kteří v tom vyrostli a farmu převzou od rodičů, ale bude to stačit?

To je další kapitola. Mladí lidé práci, obzvlášť tuhle, vůbec nechtějí dělat, to bude velký problém. Vidím to i u svého syna, který jak nemá telefon v ruce, tak nežije.

Třeba změni názor až vyrostete a bude ve farmaření pokračovat.

Doufám v to. Ale to není jen u něj, vidím i v okolí, že je problém vůbec najít někoho i na výpomoc. Úplně chybí lidé, kteří jsou ochotní pracovat a kteří jsou všestranní. Nebo když už je najdete, tak je nezaplátíte. Já jsem došel k tomu, že si radši koupím kvalitní stroj, se

kterým udělám plno práce než se tady zabývat se zaměstnancem, kterého budu půl roku zaučovat a on pak uteče. Radši toho budu dělat méně sám a lépe.

[OŠ]

Farmařili jste ekologicky už od úplného začátku?

S ekologií jsme začali až později. Nechtěli jsme už sýry a naše produkty prodávat jen známým a lidem v okolí a rozhodli jsme se vybudovat sýrárnu. Žádali jsme proto o dotaci pro mladé začínající zemědělce do 40 let, která v té době fungovala až do výše 1,2 milionu se stoprocentním pokrytím. To, kdo dotaci dostane, bylo ovlivněno tím, kdo měl z daných kritérií nejvíce preferenčních bodů. A jedním z těchto kritérií bylo právě ekologické zemědělství. Abychom na dotaci dosáhli, rozhodli jsme se jít touto cestou.

Bylo pro Vás těžké oficiální certifikaci získat?

Jelikož už jsme krmili bio senem, nebyl ten přechod pro nás vůbec složitý. Získat samotnou certifikaci není těžké, v podstatě se stačí jen nahlásit. Všechny vstupy musí být ekologické, což znamená výrazně dražší, a žádnému zemědělci se nemůže vyplatit být v ekologickém režimu.

Jeden farmář mi říkal, že dotaci pro ekologické zemědělce považuje v podstatě za příspěvek za udržování krajiny. Jak vy vnímáte rozdělování dotací?

Platba se skládá z několika částí – za výměru, za to, když farma leží v CHKO, když je to zemědělství ekologické atd. My máme pastviny, kde je ten příplatek za bio 2000 korun. Když vezmeme v úvahu certifikace, kterou my musíme mít jako farma a jako výrobce, a zrní, které musíme kupovat v certifikované bio kvalitě, finančně na tom tratíme.

Kdyby se zrušily přímé dotace a byly jen doplňkové platby, nebo by se jejich výše nějak zastropovala nebo kdyby byla výše dotací vázána na výstupy, bylo by to určitě spravedlivější. Jak může mít zemědělec 100 procent příjmů z dotace? Co to je za zemědělce, který si sám nevydělá vůbec nic?

[LE]

Je poptávka po bioproduktech dostatečná?

Jsme spokojení, nemáme vůbec problém, že bychom měli nějaké přebytky.

Pozorujete, že poptávka po bioproduktech u nás roste?

Podle mě lidé netrvají lidé tolik na bioprodukcí, jako na té konkrétní farmě. Spíš je zajímavá příběh. Zrovna to se týče například Farmy Držovice, kam dodáváme mléko. Ti dříve byli také certifikovaní, ale časem zjistili, že se jim to nevyplatí. Mají certifikaci na výrobu, ve které zpracovávají naše mléko, ale protože mají málo hektarů, a tím pádem téměř žádné dotace, tak se jim to finančně nevyplatí a na odbytu se jim to neprojevilo vůbec.

Když už jste zmínil dotace, jste spokojený s tím, jak jsou aktuálně nastavené?

Nejsem, dotace bych kompletně zrušil, ideálně v celé Evropě, možná i na světě. Vnímám je jako totální pokrivení trhu. Pokud je člověk šikovný, musí se uživit sám i bez dotací. Jestli někdy dělá ekologii kvůli dotacím, tak není normální.

Už jsem od pár farmářů slyšela, že se to finančně až tolik nevyplatí.

Vyplatí se to farmám, které mají okolo tisíce hektarů.

Myslíte, že by pomohlo, kdyby se například stanovila maximální částka dotace, kterou by nebylo možné překročit?

Je to hrozně složité téma. V rámci Evropy, kde funguje dotační systém od války, aby se vůbec něco vypěstovalo, dotujeme výrobu potravin, pak dotujeme jejich skladování, protože jich je moc, pak dotujeme likvidaci. Systém je šílený a je to takový začarovaný kruh. Podle mého názoru by lidé, co to bio chtějí kupovat, měli vědět, že je o 20 procent dražší, a to si připlatit.

Vidíte problém i v tom, že je u nás nedostatek volné půdy, kam by se farmy mohly dále rozšiřovat?

Obečným problémem je, že kdo chce začít, nemá půdu. Farem se prodávají stovky, často lidé, co začínali ve stejné době jako my, nemají následovníky. Půda je, ale je drahá, takže pro někoho, kdo začíná, je to hrozně těžké. Všechno pak skupují velké společnosti. Další otázkou je, jestli by se vůbec našli lidé, kteří by se zemědělství chtěli věnovat.

Nedostatek pracovních sil bude do budoucna pro zemědělství pravděpodobně velkým tématem.

Určitě to bude problém. Možná u farmaření zůstanou lidé, co v tom vyrostli, ale nevím, jestli to bude stačit. Farmaření je životní styl a těch lidí, kteří jsou ochotni čelit všem těm problémům, které máme, je menšina.

[VH]

Také jsem viděla, že poskytujete malým a středním farmám vedení účetnictví a daňové evidence. Tudíž předpokládám, že nemáte problém zajistit si sama bio certifikaci a vytvářet podklady pro kontroly.

Vedení účetnictví už se tolik nevěnujeme, momentálně se věnuji především poradenství ostatním zemědělcům ohledně vedení evidencí a žádostí o dotace.

Jste spokojená s aktuálním systémem certifikace u nás v České republice?

Mně to přijde jednoduché, ani mi to nepřijde přehnaně byrokratické. Tím, jak se v tom pohybuji už řadu let, tak mi to přijde čím dál tím jednodušší. Pravděpodobně to bude poměrně těžké pro začínajícího zemědělce, protože trvá, než se v tom systému člověk zorientuje, získá praxi a pochopí, jak to funguje, může to být nepřehledné. Ale například když vytváříme evidence ostatním zemědělcům, to jsou evidence, které bychom museli vytvářet i kvůli ostatním podporám, takže to není žádná velká zátěž a práce navíc.

Vaše farma je v lokalitě nedaleko Německa. Uvažovali jste někdy, nebo vyvážíte své produkty do Německa?

Občas tam vyvážíme jateční dobytek, tak jednou nebo dvakrát ročně. Samozřejmě s bio certifikátem. Ale je to výjimka, běžně dobytek na jatka neprodáváme.